

MEMÒRIA DEL PROCÉS PARTICIPATIU
“FABRA I COATS, UN ESPAI OBERT A SANT ANDREU”

Octubre 2018 – Març 2019

**Procés participatiu per definir les característiques de la
urbanització del recinte i els seus futurs usos.**

Impulsors:

**Districte de Sant Andreu, ICUB i Direcció de Democràcia
Activa i Descentralització de l’Ajuntament de Barcelona.**

ÍNDEX

1. Introducció
 - 1.1 Context
 - 1.2 Objectius
2. Metodologia
 - 2.1 Estructura i calendari
 - 2.2 Espais de participació
3. Desenvolupament
 - 3.1 Buidatge i documentació
 - 3.2 Abast de la participació
4. Conclusions
 - 4.1 Apunts metodològics
 - 4.2 Una plaça
 - 4.3 Un espai de joc
 - 4.4 Un espai saludable
 - 4.5 Un espai inclusiu i segur
 - 4.6 Un espai comunitari
5. Annexes
 - 5.1 Elements de comunicació
 - 5.2 Presentacions
 - 5.3 Actes de les trobades
 - 5.4 Informes dels processos col·lectius
 - 5.5 Altres documents

1. INTRODUCCIÓ

El present document és la memòria de participació del procés participatiu *Fabra i Coats, un espai obert a Sant Andreu* que recull i descriu les diverses accions i processos d'informació, experimentació, debat i reflexió i les conclusions i consensos construïts conjuntament amb els veïns i veïnes participants.

La memòria s'estructura en cinc parts diferenciades: al **primer apartat** s'expressen els objectius del procés, tant d'aquells més instrumentals i que tenen la finalitat d'afectar els criteris de la redacció del plec del concurs d'urbanització que s'explica a continuació, com d'aquells que van més enllà de l'encàrrec plantejat, i que per tant contribueixen a l'articulació de l'espai com a una comunitat plural. El **segon apartat** està dedicat a definir l'aproximació metodològica que s'ha seguit a l'hora de plantejar i desenvolupar les accions impulsades en aquest marc, però també a l'hora de sistematitzar i organitzar la informació (sigui de la textura que sigui) que apareix al document. La **tercera part del document** recull el desenvolupament del procés segregant les diferents accions i processos de treball realitzats, incloent-hi descripcions i primers resultats de cada una d'elles. La **quarta part** està dedicada a desgranar les conclusions i els resultats en clau general de les accions del procés, mentre que la **cinquena i final**, recull un seguit de documentació annexa, que inclou materials de comunicació, però també altres documents que s'han anat produint al llarg del procés participatiu.

El procés participatiu *Fabra i Coats, un espai obert a Sant Andreu* dona continuïtat a les accions que es van emmarcar en la *Mesura de govern. Nou conjunt d'equipaments i habitatges al recinte de la Fabra i Coats*¹ de l'any 2010 i en la qual es posa en context el procés de recuperació del recinte Fabra i Coats, es defineixen els usos dels edificis que el componen i traça algunes línies de futur de cara al desenvolupament del procés de transformació de l'antic recinte. Ja en la mesura es destaca el **caràcter plural** i heterogeni del recinte, tot i la seva **unitat** (barreja de mixtura i inclusió), i la importància d'encarar el **futur** sense oblidar el **passat del lloc**, en referència al llegat patrimonial i de memòria que el recinte suposa per Sant Andreu. En el seu relat, la mesura destaca ja la necessitat de **fer permeable** el recinte, **connectar-lo** al teixit urbà i dotar-lo per a què sigui un **espai urbà sostenible**, amb capacitat de jugar un paper de **nova centralitat per a la ciutat**, tot i el **gran arrelament a l'entorn** de proximitat. Així mateix no podem deixar de mencionar la importància que té en l'actualitat el recinte en termes de **cultura, territori, memòria i educació**.

Cal remarcar aquí que el procés per a recuperar l'espai fabril té la seva gènesi en el procés de participació ciutadana *Definició d'usos de Fabra i Coats*, realitzat pel Districte de Sant Andreu, amb la col·laboració de la Direcció de Participació i Comunicació del sector d'Urbanisme, durant el darrer trimestre del 2006.

Fabra i Coats, un espai obert a Sant Andreu és un procés participatiu que ha de definir les característiques de la urbanització del recinte de la Fabra i Coats i els seus futurs usos. És l'eina que ha de permetre redactar un pla director d'usos per aquests espais i pautar la

¹ <https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/84628/1/10872.pdf>

de caminar cap al paradigma real de **Fabra i Coats com a espai comunitari, permeable, inclusiu i acollidor** que pugui ser pensat i habitat des de la idea **d'usos compartits**.

Des d'aquest plantejament, *Fabra i Coats, un espai obert a Sant Andreu* s'ha dissenyat com un procés que doni resposta a l'encàrrec de definir les característiques de la urbanització del recinte de la Fabra i Coats i els seus futurs usos; però també, com un dispositiu per a **anar més enllà i teixir i enfortir els vincles en l'ecosistema de la Fabra**, construint un imaginari col·lectiu a l'entorn del recinte, que permeti pensar en una articulació d'usos i formes d'habitar i transitar l'espai de manera plural.

En aquest sentit, s'ha explorat i s'han recollit propostes i opinions que sobrepassen l'encàrrec inicial però que representen l'oportunitat de fer visibles les necessitats de pensar-se en conjunt, **de reconèixer-se en la col·lectivitat i de projectar el futur del recinte** amb una idea de la Fabra i Coats com un lloc comú.

1.2. Objectius

L'**objectiu principal** del procés participatiu és elaborar la memòria que reculli les necessitats i propostes sorgides dels espais de reflexió col·lectiva i dels processos d'experimentació engegats, i que donaran peu a un primer informe funcional que pautarà la licitació de l'avantprojecte d'urbanització del recinte de Fabra i Coats que es realitzarà a partir de finals de març del 2019.

Els **objectius específics**:

- organitzar accions participatives en formats plurals amb la voluntat de proposar possibilitats i intensitats diverses de vincular-se al procés
- generar espais que afavoreixen la participació de grups i col·lectius que habitualment no acostumen a tenir presència en aquests processos.
- afavorir la construcció de coneixement col·lectiu sobre els espais exteriors de Fabra i Coats i els seus possibles usos.
- comunicar i informar sobre el funcionament del procés, les seves fases i les formes de participació.
- articular i sistematitzar les percepcions i propostes emergides en el marc del procés i fer una devolució de les conclusions.

En el marc del procés participatiu, s'ha plantejat també una sèrie de preguntes/qüestions clau que van més enllà del projecte d'urbanització i que responen a diferents necessitats de l'ecosistema. En aquest sentit, el procés ha plantejat altres **objectius comunitaris** que tenen a veure amb aquestes necessitats:

- enfortir la comunitat i fer el recinte i les seves parts més poroses per una àmplia diversitat de persones, col·lectius, grups i entitats
- visibilitzar les potencialitats del recinte com a espai per a la vida compartida
- generar relacions i infraestructures que permetin abordar la cultura, l'educació i el territori de forma transversal.

2. METODOLOGIA

La metodologia que s'ha emprat en el procés participatiu ha posat l'èmfasi en les pràctiques situades i amb perspectiva comunitària partint sempre de les necessitats i els interessos dels col·lectius i entitats amb qui s'ha col·laborat. Per donar resposta a la complexitat de l'ecosistema de persones, entitats, institucions que habiten i transiten el recinte s'han articulat **metodologies** de participació amb formats diversos (tallers experimentals, xerrades, dinàmiques, l'espai Decidim...) en el marc del reglament de participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona² i els temps establerts en la reunió de partida amb les diferents institucions implicades.

L'anàlisi final de totes les propostes no ha tingut la intenció d'imposar el consens d'aquelles propostes més votades, sinó la d'oferir un anàlisi d'idees força i d'usos compartits que responguin a la naturalesa complexa de Fabra i Coats i la seva identitat com una micro-ciutat. L'espai participatiu s'ha generat a partir **d'espais de construcció col·lectiva, i d'aprenentatge i intercanvi entre persones, entitats i iniciatives molt diverses**. Per això, els objectius no només responen a lògiques de representació, sinó sobretot a la intenció de reforçar les relacions comunitàries procurant diferents formes de participar-hi.

2.1. Estructura i calendari

El procés participatiu s'ha previst amb una durada de nou mesos **entre el juliol de 2018 i el març de 2019** i amb una **estructura de participació amb tres nivells diferenciats**: el grup impulsor format per un equip mixt de tècnics del Districte de Sant Andreu i l'equip de L'Ordit; la comissió de seguiment, amb representants de les institucions, equipaments i entitats que habiten el recinte; i els diferents espais de participació, oberts a tothom.

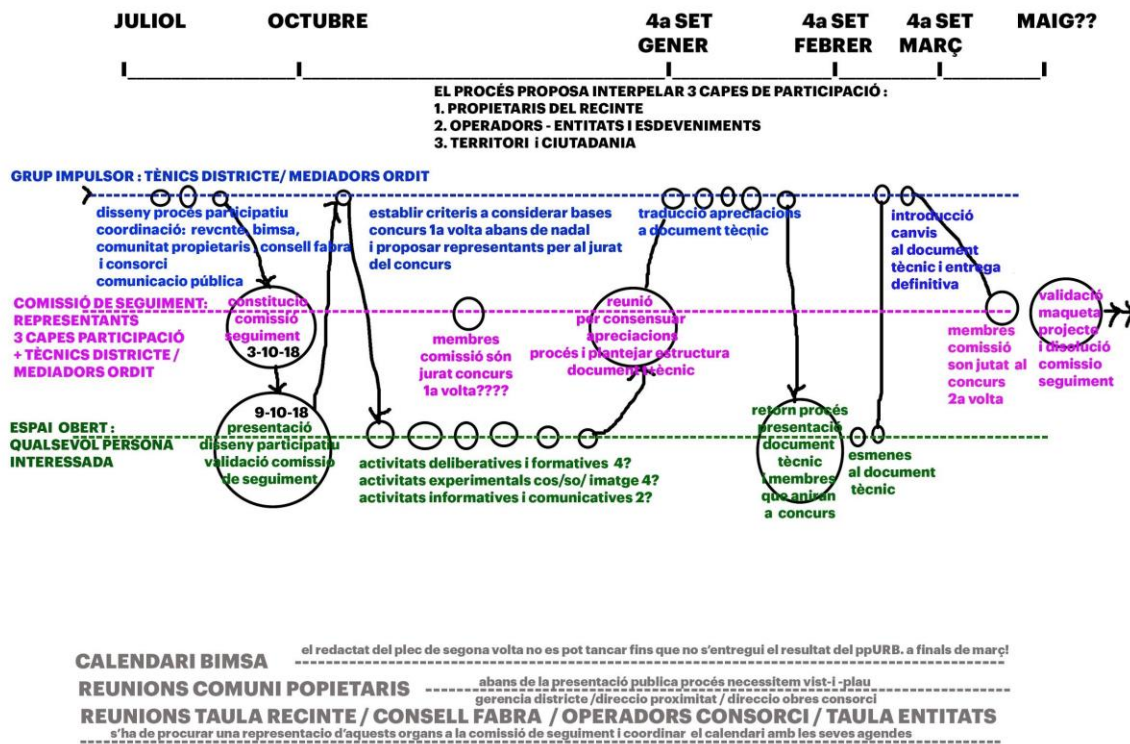
El **grup impulsor** s'ha reunit mensualment al llarg de tot el procés participatiu, amb l'objectiu de fer un seguiment més tècnic del desenvolupament del treball. La **comissió de seguiment** s'ha reunit en tres ocasions amb l'objectiu de validar, en primer lloc, la proposta de disseny del procés participatiu i les accions per a implementar-lo i, més endavant, per escollir les seves representants en el jurat del concurs d'urbanització i per validar les conclusions i el document de memòria del procés participatiu. Finalment, la comissió de seguiment supervisarà també les maquetes finals del projecte que es vagi a implementar.

El procés participatiu s'ha fet públic el dia 9 d'octubre després d'una primera etapa de diagnòstic i amb una proposta d'entitats del grup impulsor i la taula de recinte de la Fabra i Coats per a constituir la comissió de seguiment. Entre el 9 d'octubre i el 21 de desembre s'ha obert una fase de **disseny col·lectiu de propostes a través de diferents formats i espais de participació** que s'especifiquen més endavant. Finalment, abans d'acabar el mandat es preveu convocar un acte de presentació de la memòria i del document tècnic que n'incorpori les conclusions.

2

https://ajuntament.barcelona.cat/participaciociutadana/sites/default/files/documents/reglament_participacio_catala.pdf

Posteriorment a la posada en comú d'aquesta **memòria** realitzada per l'equip de L'Ordit amb la comissió de seguiment del mes de febrer, l'equip de tècnics del districte de Sant Andreu que formen part del grup impulsor del procés participatiu redactaran un **document tècnic**. Aquest document es farà públic i quedarà exposat a la plataforma Decidim.barcelona durant quinze dies, per fer-hi apreciacions, matisos i esmenes. A partir d'aquest moment ambdós documents, la memòria del procés participatiu i el document tècnic, serviran de referència per a **pautar la licitació de l'avantprojecte d'urbanització del recinte** que es realitzarà a partir de l'abril del 2019.

2.2. Espais de participació

La forma com s'ha plantejat el treball i les accions de participació en el marc d'aquest procés ve determinada per diferents condicionants. En primer lloc, la ja mencionada complexitat de l'espai, que demanda una articulació comunitària i plural per projectar els usos futurs de l'espai de manera compartida; per altra banda, els temps ajustats per a desenvolupar les accions de participació; i d'alguna manera, el perfil de l'equip dinamitzador, convidat per l'ICUB i el Districte de Sant Andreu, vinculat a la Fàbrica de Creació amb la voluntat d'explorar la recerca col·lectiva des de les pràctiques culturals.

Per aquests condicionants, es planteja una estructura de participació que posi en circulació una pluralitat de sabers a partir de diversos formats de treball els quals, a banda de recollir percepcions i propostes de les entitats, individualitats i grups que normalment participen,

puguin incorporar altres veus i/o perspectives que de forma habitual no estan legitimades en aquests tipus de processos.

Així, les accions s'han plantejat en **quatre dimensions diferenciades**: les accions de comunicació, les accions de reflexió (o deliberatives), els processos de creació col·lectiva i les reunions i trobades amb diferents agents, totes elles articulades amb els espais de participació online de la plataforma Decidim.barcelona. A banda, s'ha fet una diagnosi preliminar participada, en forma de qüestionari i entrevistes individuals que ha posat sobre la taula els usos i les necessitats contemporànies de l'espai, així com uns primers anhels envers aquest.

Les **accions de comunicació** s'han realitzat principalment al carrer i amb l'objectiu de difondre el procés participatiu en general o alguna acció específica, a banda de recollir petites informacions en relació als espais de Fabra i Coats. Amb aquestes accions es planteja arribar a persones i grups més enllà del recinte.

Les **accions de reflexió col·lectiva** són els tallers oberts, tres espais convocats en diferents moments per a aprofundir de manera conjunta en diferents qüestions vinculades a percepcions, necessitats i tensions a l'entorn dels espais del recinte de FiC. Aquests tallers estan dirigits a tota la ciutadania i estan dinamitzats conjuntament per grups/entitats amb experiència en la temàtica específica de cada sessió i L'Ordit. Amb aquests tallers, es planteja generar espais per a la construcció de coneixement col·lectiu que pugui desafiar la tendència a la fragmentació de les propostes per necessitats individuals apuntant a una mirada col·lectiva envers l'espai comú.

Els **processos de creació col·lectiva** s'han plantejat amb temps més llargs i de manera dialogada amb col·lectius o institucions específiques i tenen com a objectiu impulsar la participació de determinats grups que habitualment no se senten interpel·lats per aquests processos. Per això, s'ha afavorit l'experimentació amb altres formes, altres pràctiques per a l'exploració dels espais i la projecció dels seus usos de manera col·lectiva. A partir de diverses pràctiques culturals com el dibuix, la performance, la deriva o l'arquitectura sensible, s'han generat altres espais i moments d'exploració que no han passat exclusivament per la paraula i que han afavorit la vinculació de persones i grups molt diversos.

Les **trobades individuals o en petits grups** s'han donat per a recollir informacions, percepcions i propostes d'entitats, col·lectius i/o persones específiques que pel seu bagatge o la seva mirada poden aportar altres perspectives i relats sobre l'espai i les seves dinàmiques.

ESPais OBERTS PER AL DISSENY COLLECTIU

SESSIONS DELIBERATIVES

TROBADES
NOVEMBRE
i DESEMBRE

PROCESSOS COL·LECTIUS

TALLERS i PASSEJADES QUINZENALS
PEL RECINTE ENTRE el 9-10-18 i el 21-12-18

Impulsem aquestes línies de treball amb diversos col·lectius: comunitat educativa, col·lectius feministes, col·lectius amb diversitat funcional i diversitat d'origen

Mètode de treball: grups plurals i temàtiques entrelaçades

SESSIONS INFORMATIVES I PARTICIPATIVES

SORTIDES A DIFERENTS ESDEVENIMENTS i ESPAIS DE SANT ANDREU

3. DESENVOLUPAMENT

El **disseny del programa d'accions** del darrer trimestre de 2018 parteix del diagnòstic de problemàtiques realitzat durant l'estiu anterior. Per plantejar-les, s'ha pres com a referència l'anàlisi dels qüestionaris distribuïts entre les entitats que habiten el recinte de la Fabra i Coats i la informació recollida durant les reunions i entrevistes realitzades entre juliol i setembre, així com el treball desenvolupat en el marc del grup impulsor. Algunes de les problemàtiques més destacades en el diagnòstic es referien a la dificultat de compatibilitzar els usos festius i els quotidians a l'espai, el repte de posar en relació la memòria i el patrimoni industrial de l'espai amb les actuals necessitats del veïnat i els visitants del recinte així com la forma de visibilitzar els diferents projectes i iniciatives que s'hi emplacen. Ja les primeres accions dels processos de creació col·lectiva s'han pensat per relacionar els àmbits temàtics i les tensions identificades durant la fase de diagnòstic i el propòsit de pensar l'espai i començar-lo a habitar des d'una mirada que en consideri **usos compartits**.

Com a resultat d'aquest enfocament, en les primeres sessions obertes de participació han emergit algunes idees transversals i/o aglutinadores que han connectat les problemàtiques diagnosticades amb les diferents percepcions, usos i propostes sobre el recinte que han anat posant de relleu les persones participants.

Aquestes **idees força** són:

- plaça
- espai de joc
- espai saludable
- espai inclusiu i segur
- espai comunitari

D'una banda, aquestes idees han permès vertebrar la informació que s'anava recollint durant el procés, posant el pes en aquells aspectes que subratllaven els equipaments, col·lectius i persones que s'hi han involucrat i per tant, han estat una eina per debatre i experimentar. Per altra banda, aquestes idees **han servit per articular les conclusions** tenint en compte les projeccions i les propostes de transformació urbanística més concretes, sorgides a través de les accions i trobades presencials o de la plataforma digital Decidim.barcelona, així com aquelles propostes vinculades a l'enfortiment de l'ecosistema cultural comunitari.

A partir d'aquestes idees vektors el present document articula les conclusions que han sorgit de les 35 trobades amb els diferents agents i les 30 entrevistes, accions informatives, tallers i accions obertes que s'han previst entre juliol de 2018 i abril de 2019.

reunions de governança	Grup impulsor	10
	Taula de recinte	3
	Comissió de seguiment	3
	BIMSA, Gerència de districte, Direcció proximitat ICUB, Representants de Consorci, tècnics districte i L'Ordit	1
reunions de comunicació	Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu i Departament de comunicació del Districte de Sant Andreu	1
	Direcció de Serveis a les Persones i Territori Districte Sant Andreu	1
reunions per dissenyar processos	FIC Espai Viu: 2 L'Ordit i LEMUR, 2 EBM La Filadora, 3 CEIP Can Fabra, 1 Mercat de Sant Andreu del Plaomar	8
	FIC Feminista: 1 Equal Saree, 1 ASSATA, 1 Xarxa de Tècniques d'Espectacle, 3 conjuntes	6
	Quaderns d'exploradrx: 1 Carmela Márquez, 1 IES Martí Pous	2
	FIC Memòria i diversitat: 2 Lo Relacional, 2 Centre Normalització Lingüística-Districte de Sant Andreu	4
accions de processos	FIC Espai viu_Paisatges: 4 espais d'acció de 16h a 19h; FIC Espai viu_Visions: 2 espais d'acció d'10h a 14h	2
	FIC Feminista: 1 passejada de diagnòstic, 1 sessió d'experimentació: 2 passes 1 mixte, un només dones	2

	Quaderns d'exploradrx: 2 sessions d'exploració del recinte amb alumnes de 1r i de 2n d'ESO	2
	FiC Memòria i diversitat: 2 passejades amb CNL, 2 activitats amb Lo Relacional	4
sessions informatives	Dia del comerç al carrer	1
	Xocolatada de l'escola Can Fabra i Fira de l'Economia Social de Catalunya	1
	25-N Dia contra la violència masclista	1
	Sessió informativa al Centre de Normalització Lingüística- Districte de Sant Andreu	1
tallers oberts	taller obert FiC un espai viu: Raons Públiques	1
	taller obert FiC un espai inclusiu: Equal Saree	1
	taller obert FiC memòries futures: Lo Relacional	1
entrevistes	Departament d'Obres i Manteniment del Districte de Sant Andreu i Direcció de Llicències i Espai Públic Districte de Sant Andreu	1
	Centre de Recursos Pedagògics Sant Andreu, Gerència Drets de la Ciutadania, Cultura, Participació i Transparència, EMB La Filadora, IES Martí Pous, CEIP Can Fabra	1
	Ateneu Harmonia	1
	Bidó referent de producció FiC	1
	Associació d'Amics de la Fabra i Coats	1
	Associació Centre Pont del Dragó	1
presentació i tancament	BAM Cultura Viva, ZA!, Direcció de cultura de proximitat de l'ICUB, Xarxa de Fàbriques de Creació	1
	sessió d'obertura (9 d'octubre) i sessió de tancament (març 2019)	2
		65

3.1. Buidatge i documentació.

Per tal de documentar i analitzar els continguts que s'han anat generat al llarg del procés participatiu, s'ha elaborat un sistema de fitxes de buidatge, en les quals es referencien:

- trobades dedicades al disseny i la governança del procés participatiu
- accions i elements de comunicació i divulgació
- tallers oberts
- accions dutes a terme en el marc dels processos col·lectius de treball

A les fitxes s'esmenten les persones o entitats implicades en la preparació i el desenvolupament de l'acció o procés que s'hi resumeix, els objectius als quals respon, una breu descripció de l'activitat, i unes notes a tall de conclusions preliminars i apreciacions de

l'equip de L'Ordit. En els casos que sigui pertinent, referim els documents annexes que es poden consultar per tenir informació més detallada de cada activitat.

Trobades de disseny i seguiment del procés participatiu :

Entitats, col·lectius i persones implicades: 17 reunions

Barcelona Infraestructures Municipals S.A. (BIMSA), Gerència del Districte de Sant Andreu, Direcció de Llicències i Espai Públic del Districte de Sant Andreu, Direcció de Serveis a les Persones del Districte de Sant Andreu, Direcció de Cultura de Proximitat de l'ICUB, Direcció d'equipaments educatius del Consorci d'Educació, Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu, Direcció de Llicències i Espai Públic del Districte de Sant Andreu, Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu, Escola Can Fabra, Escola Bressol La Filadora, Institut Martí i Pous, Fàbrica de Creació, Centre d'Art Contemporani, Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), Associació de Veïns i Veïnes de Sant Andreu de Palomar, Associació d'Amics de la Fabra i Coats, Comunitat educativa de l'Escola Can Fabra, Federació d'entitats de Sant Andreu de Palomar - Ateneu L'Harmonia, Eix Comercial de Sant Andreu, Colla Castellera Jove de Barcelona, Associació Pont del Dragó, Taula de recinte.

Objectius específics

- Definir un calendari marc, la freqüència de trobades i les tasques dels diferents equips implicats.
- Definir les formes d'informació, de participació i les entitats i persones que tindran responsabilitats.
- Enumerar les problemàtiques ciutadanes en relació als usos de l'espai
- Donar un títol al procés i establir la hipòtesi de partida que doni resposta a aquestes problemàtiques

Objectius comunitaris

- Assegurar la diversitat d'entitats i la pluralitat de veus en l'estructura de governança del procés participatiu

Descripció

Els temps marcs i objectius centrals del procés participatiu s'han decidit en una reunió amb representants del Districte de Sant Andreu, de l'Institut de Cultura de Barcelona, el Consorci d'Educació, la Direcció de Serveis a les Persones del Districte de Sant Andreu i de BIMSA.

S'han fet 8 reunions del grup impulsor entre juny i abril, 3 reunions de la comissió de seguiment i 2 reunions de la taula de recinte abordant el procés. Durant el març i l'abril es realitzaran 2 reunions més del grup impulsor i 1 de la taula de recinte.

Conclusions preliminars i notes:

S'ha establert un calendari coherent amb els temps de treball de BIMSA i els requeriments de l'encàrrec. S'han definit les formes de reunió i participació que s'empraran, les metodologies i les formes i canals de comunicació. S'ha enfocat el procés participatiu de cara a treballar la idea d'usos compartits i s'ha definit el títol "Fabra i Coats un espai obert al barri" que finalment s'ha canviat a "Fabra i Coats un espai obert a Sant Andreu". S'han decidit les entitats i persones que formaven part de la comissió de seguiment i que formaran part del jurat.

S'ha vertebrat el seguiment del procés participatiu a través de les trobades mensuals estipulades pel grup impulsor i les tres trobades de la comissió de seguiment.

Per consultar més informació sobre els qüestionaris i la informació recollida veure la presentació del *Disseny del procés participatiu Fabra i Coats, un espai obert a Sant Andreu* i l'informe de diagnosi (5.2.2, 5.4.1)

Accions de diagnosi:

Entitats, col·lectius i persones implicades: 17 qüestionaris i 1 entrevista

Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu, Direcció de Llicències i Espai Públic del Districte de Sant Andreu, Direcció de Serveis a les Persones del Districte de Sant Andreu, Colla de Castellera Jove de Bcn, Centre de normalització lingüística, Ateneu Harmonia, Can Fontanet, Amics de la Fabra, Germandat de Trabucaires, Geganters i Grallers de Sant Andreu (GTGGSA), Institut Martí Pous Escola Bressol la Filadora, Museu d'Història de Barcelona (MUHBA), Centre d'Art Contemporani, Coordinació de recinte FiC, Fàbrica de Creació i Federació Catalana d'Entitats.

Objectius específics

- Conèixer les tensions i problemàtiques que s'experimenten en l'ús quotidià del recinte.
- Conèixer les dificultats alhora de compatibilitzar i ordenar aquests usos

Descripció

Com a punt de partida pel disseny es va fer arribar un qüestionari a totes les entitats i equipaments que tenen seu al recinte de la Fabra i Coats en què es preguntava pels usos i les activitats que s'hi organitzen, la freqüència i horaris d'aquests usos i activitats, el nombre de persones assistents, el número de vehicles emprats puntualment i d'altres necessitats envers l'espai exterior. En base al contingut d'aquests qüestionaris s'ha esbossat un diagnòstic preliminar de problemàtiques i tensions en els usos del recinte FiC. Cadascuna d'aquestes tensions s'ha plantejat com un repte a abordar amb l'objectiu de generar un espai comunitari.

També s'ha realitzat una trobada amb les persones referents de la Direcció de Llicències i Espai Públic del Districte de Sant Andreu que han format part del grup impulsor per a completar la diagnosi de partida.

Conclusions preliminars i notes:

S'han respost 17 qüestionaris. Entre les problemàtiques esmentades als qüestionaris i/o la reunió amb els tècnics de districte destaquen: l'encaix entre les necessitats dels centres educatius i del veïnat i els requeriments i impactes de les activitats culturals allotjades al recinte; la dificultat de projectar un espai on convisqui la memòria de l'origen industrial del mateix i les necessitats derivades dels diversos usos veïnals presents, com anomenar l'espai i visibilitzar els diferents projectes que s'hi emplacen.

Per consultar més informació recollida sobre la diagnosi veure la presentació *Procés participatiu Fabra i Coats: històric del projecte*, la presentació del *Disseny del procés participatiu Fabra i Coats, un espai obert a Sant Andreu* i l'informe de diagnosi. (5.2.1, 5.2.2 i 5.4.1)

Accions i elements de comunicació:

Entitats, col·lectius i persones implicades:

Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu, Departament de comunicació del Districte de Sant Andreu, Direcció de Serveis a les Persones i Territori Districte Sant Andreu, Entitats de la Taula del recinte FiC

Objectius específics

- Assegurar que la pluralitat de mecanismes de comunicació del procés participatiu respon a la diversitat d'actors involucrats
- Contemplar accions informatives i comunicatives que acompanyin les diferents etapes del procés participatiu
- Documentar i construir relat del procés participatiu en suports diversos que fomentin la participació

Descripció:

2 reunions, 2 actes públics, 4 accions, 17 elements impresos (fulletons, cartelleria, presentacions), 1 punt d'informació, 1 plataforma digital.

Presentació oberta del procés participatiu el 9 d'octubre de 2018 a l'Espai Bota.

Cartelleria i fulletó informatiu del procés participatiu distribuïda a les seus de les entitats de recinte, a la jornada de portes obertes de la Fàbrica de Creació el dia 6 d'octubre i el dia 1 de desembre, el dia 25 de novembre a la concentració del dia per l'eliminació de la violència masclista de districte de Sant Andreu.

Accions obertes amb el carro informatiu en el marc de moments significatius de Sant Andreu: dia del Comerç al Carrer - 6 d'octubre de 2018 a la plaça de Can Fabra ; Xocolatada al CEIP Can Fabra en el marc de la FESC - 17 d'octubre de 2018 i al CNL de Sant Andreu el dia 19 de desembre de 2018.

Punt d'informació a l'Ateneu L'Harmonia amb fanzines relatant les diferents etapes de treball del procés participatiu.

Acte de presentació pública de les conclusions del procés participatiu (pendent de celebrar)

Seguiment de l'espai Decidim del procés participatiu #EspaiPublicFabra

Conclusions preliminars i notes:

A la presentació del procés participatiu com en la primera acció informativa el dia del comerç s'han recollit alguns comentaris i propostes.

Les accions obertes amb el carro informatiu han permès recollir primordialment comentaris i percepcions del veïnat que s'han plasmat en 12 mapes de percepcions, itineraris i usos del recinte.

A l'espai de participació virtual Decidim.barcelona s'han registrat 23 propostes, la majoria de les quals han estat presentades per entitats i col·lectius presents al llarg de totes les accions obertes del procés participatiu.

S'ha dissenyat una torreta per a situar-se a l'espai públic fora del recinte que no s'ha arribat a implementar.

Per més informació veure l'acta de la presentació, els elements de comunicació adjunts (5.1) i consultar [Decidim.barcelona:https://www.decidim.barcelona/processes/urbanitzacioFiC](https://www.decidim.barcelona/processes/urbanitzacioFiC)

Taller obert “*Fabra i Coats, un espai més vivible*” : 6 de Novembre a la Fàbrica de Creació, a les 18h

Entitats, col·lectius i persones implicades

Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu, Departament de comunicació del Districte de Sant Andreu, Direcció de Serveis a les Persones i Territori Districte Sant Andreu (comunicació i convocatòria). Raons Públiques (codisseny de l'activitat)

Objectius específics:

- Visibilitzar els diferents recorreguts quotidians dels i les participants.
- Compartir nocions entorn l'urbanisme les seves limitacions i les seves possibilitats
- Obrir l'imaginari de referents urbanístics amb elements mòbils i versàtils.
- Treballar el pas de la proposta concreta a la necessitat compartida i la resposta col·lectiva

Objectius comunitaris:

- Generar temps d'intercanvi per a sortir dels projectes concrets i connectar les diferents necessitats de les persones i entitats que habiten i/o transiten el recinte.

Descripció:

A l'entrada les persones assistents marquen en un mapa els itineraris pels que circulen habitualment dins el recinte de la Fabra i Coats. En primer lloc s'inicia la presentació amb la introducció de Joan Gener de Raons Públiques i l'equip de l'Ordit. L'Ordit enceta una dinàmica de treball compartit amb tots els assistents per aplicar l'idea d'usos complementaris, usos compatibles i usos incompatibles a casos concrets del recinte i començar articular diferents àrees de treball que parteixin de les necessitats o propostes expressades per les entitats i persones participants. Es presenta una primera enumeració de les propostes que s'han llistat a partir dels qüestionaris complimentats per part de les entitats del recinte durant el juliol, les propostes expressades digitalment al Decidim i aquelles presentades a l'Ordit, així com les reunions mantingudes amb les diverses entitats durant setembre i octubre.

Es tanca la dinàmica fent una lectura d'algunes de les idees i ordenacions de propostes sorgides i una exposició d'exemples d'urbanització de l'espai públic de diferents ciutats del món.

Assistents

Activitat d'assistència oberta. Hi han assistit 25 persones d'entre els qual 13 dones, 12 homes. 14 persones d'entre 25 i 50 anys i 11 de més de 50 anys.

Hi han assistit representants de: Associació de Veïns i Veïnes de Sant Andreu de Palomar, EBM La Filadora, AFA La Filadora, Associació d'ex-treballadors de la PEGASO, Associació Centre Pont del Dragó, ASEM Catalunya, Institut Martí i Pous, AFA Martí i Pous, ICUB, Centre d'Art Contemporani, Stocznia Foundation, ASSATA, Ateneu L'Harmonia.

Conclusions preliminars i notes:

Als paperògrafs sobre els quals hem treballat conjuntament, hi apareixen aquestes grans àrees de treball:

Fabra i Coats és una plaça. Un espai per a estar i trobar-se (propostes o idees força: ombratges/aixoplucs, llocs de repòs, glorieta i amfiteatre). Fabra i Coats, un espai saludable (propostes o idees força: arbres, fonts d'aigua potable, compostera, jardineres, aparcament bicicletes). Fabra i Coats, un espai segur i inclusiu (propostes o idees força: definició d'horaris i circuits de trànsit rodat i vianants prioritaris, il·luminació). Fabra i Coats, un espai de joc (propostes o idees força: propostes per fer de tot el recinte un espai jugable per a les diferents franges d'edat de les persones que l'habiten, com l'itinerari proposat per La Filadora o altres que puguin sorgir de les exploracions amb l'IES Martí Pous i l'escola Can Fabra). Fabra i Coats, un espai de comunitat i de memòria (propostes o idees força: millorar la senyalètica del que passa dins del recinte enfora, remarcar la vinculació amb la plaça Can Fabra i la biblioteca, fer present la memòria patrimonial de l'activitat de l'edifici) i un protocol de convivència que assegurí que es vetlla per les necessitats de tots.

S'han fet prop de 15 propostes en relació a aquestes idees vectorials.

Per tenir més informació consultar la presentació del taller obert amb Raons Públiques i l'acta del mateix taller obert *Fabra i Coats, un espai més vivible* (5.2.3 i 5.3.2)

Taller obert “*Fabra i Coats, un espai inclusiu*” : 28 de Novembre a la Fàbrica de Creació, a les 17:30

Entitats, col·lectius i persones implicades:

Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu, Departament de comunicació del Districte de Sant Andreu, Direcció de Serveis a les Persones i Territori Districte Sant Andreu (comunicació i convocatòria) Equal Saree, AFA Escola Bressol La Filadora, Xarxa de Tècniques de l'Espectacle, Grup d'autodefensa feminista ASSATA (codisseny de l'activitat).

Objectius específics:

- Compartir apreciacions entorn a la idea de procés i els temps “mentrestant”.
- Compartir eines feministes de conceptualització de l'espai públic i les infraestructures urbanes.
- Visibilitzar les necessitats, vivències i propostes dels altres envers el recinte i reconèixer-ne el valor.
- Recollir l'experiència de l'espai dels/les assistents: persones implicades en les entitats del recinte i veïns i veïnes d'altres barris del districte i de la ciutat que fan un ús quotidià i /o puntual de la Fabra i Coats.
- Recollir propostes de les persones assistents.
- Recollir informació específica per al treball tècnic del pla director i la llicència única d'usos del recinte.

Objectius comunitaris:

- Activar les possibilitats de treballar unes normes de convivència per a la vida i gestió del recinte

Descripció:

Introducció sobre la perspectiva feminista de l'urbanisme amb Equal Saree.

Treball de taula per grups procurant promoure la coneixença d'altres i converses plurals sobre els vincles i experiències del recinte. A una taula es treballa la mobilitat, la circulació i l'accés al recinte, a una altra la percepció de seguretat, a una tercera taula es debat i es fan aportacions sobre la relació entre festa i esdeveniment i a una altra sobre l'ús quotidià i la vitalitat. Els darrers 45 minuts es dediquen a posar en comú les propostes i apreciacions que s'hi han donat els grups petits.

Assistents

Activitat d'assistència oberta. Hi han assistit 24 persones; de les quals 14 dones i 10 homes. 1 persona de menys 25 anys, 13 persones d'entre 25 i 50 anys i 10 persones majors de 50 anys.

Han assistit representants de les entitats: Associació Centre Pont del Dragó, Institut Martí i Pous, AMPA Martí i Pous, Xarxa de Tècniques de l'Espectacle, Escola Can Fabra -

comissió espais exteriors, ICUB, Colla Jove de Barcelona, Associació d'ex-treballadors Hispano Suïza-ENASA Pegaso, Ateneu L'Harmonia, Amics de la Fabra i Coats, Col·lectiu Lèmur, AFA Escola Bressol La Filadora, Grup d'autodefensa feminista ASSATA.

Conclusions preliminars i notes:

S'ha subratllat la necessitat de fer un protocol de convivència que pugui acompanyar i paular les formes d'ús l'espai des d'una perspectiva més comunitaria, que permeti que l'espai sigui habitable durant les obres i que facin compatibles usos lligats a la vida quotidiana que s'hi desenvolupen així com d'altres vinculats als esdeveniments culturals que s'hi organitzen. Aquests aspectes són centrals alhora de pensar aquest espai en tant que plaça. De la mateixa manera, les propostes plantejades entorn a la mobilitat, l'accés i circulació i percepció de seguretat són punts centrals per a dissenyar un espai inclusiu.

S'ha fet una vintena de comentaris i propostes des dels quatre àmbits de treball plantejats.

S'ha plantejat la possibilitat de reservar canguratge durant l'activitat i s'ha habilitat espai per als infants durant la sessió.

Per a consultar més informació revisar la presentació del taller obert amb Equal Saree i l'acta del taller obert *Fabra i Coats, un espai inclusiu* (5.2.4 i 5.3.3).

Taller obert “*Memòries Futures*”: 18 de desembre, a la Biblioteca Ignasi Iglésies- Can Fabra, 17:30 h.

Entitats, col·lectius i persones implicades:

Direcció de democràcia activa i descentralització del Districte de Sant Andreu, Departament de comunicació del Districte de Sant Andreu, Direcció de Serveis a les Persones i Territori Districte Sant Andreu (comunicació i convocatòria), Biblioteca Ignasi Iglésies - Can Fabra (cessió de l'espai), Associació Centre Pont del Dragó i Lo Relacional (co-disseny de l'activitat).

Objectius específics:

- Experimentar el cos i el moviment com a formes d'aprenentatge, relació i de producció de coneixement individual i col·lectiva.
- Repensar la memòria des d'una perspectiva de la diversitat de relats.
- Recollir l'experiència de l'espai dels/les assistents: persones implicades en les entitats del recinte i veïns i veïnes d'altres barris del districte i de la ciutat que fan un ús quotidià i/o puntual de la Fabra i Coats.
- Recollir propostes dels/les assistents.

Objectius comunitaris:

- Vehicular una concepció de l'espai en tant que ecosistema d'entitats i persones que el viuen i el visiten.

Descripció:

Introducció sobre la idea dels patrimonis comunitaris i les memòries diverses incloent material gràfic de les diferents entitats implicades en el disseny del procés de treball Memòria i diversitat. Dinàmica corporal amb disseny i dinamització de Lo Relacional per indagar sobre accessibilitat i percepció de l'espai. Les persones assistents es separen en dos grups petits de discussió sobre els patrimonis comunitaris i les idees transversals que han sorgit prèviament en les diferents sessions de treball.

Assistents

Activitat d'assistència oberta. Hi han assistit 24 persones: 14 dones i 10 homes. 2 criatures menors de 25 anys, 12 persones d'entre 25 i 50 anys i 10 persones majors de 50 anys.

Hi han assistit representants de les entitats: Associació Centre Pont del Dragó, AMPA Martí i Pous, Associació d'extreballadors Hispano Suïza-ENASA Pegaso, Ateneu L'Harmonia, Amics de la Fabra i Coats, AFA Escola Bressol La Filadora, CNL Sant Andreu, ASSATA, ASEM Catalunya, Col·lectiu Lo Relacional.

Conclusions preliminars i notes:

El treball a partir del cos a permès potenciar que les persones assistents empatitzessin amb les percepcions que poden tenir persones usuàries de la FiC que no eren presents a la

sessió però de les quals es compartien les percepcions i propostes recollides a d'altres tallers. Les persones amb capacitats diverses de l'Associació centre Pont del Dragó o l'alumnat del CNL de Sant Andreu. També ha permès fer emergir emocions i sentiments que estan molt presents en tots els processos de treball grupal, però que poques vegades es parlen o es prenen en consideració: reconèixer la vergonya, la sorpresa, l'alegria, el riure, la diversió, la por, la incertesa, etc. És un bon exercici per abordar els vincles, les relacions, els conflictes i els afectes des de la perspectiva de les cures en el marc dels processos grupals o comunitaris.

Tot i així, observem que quan es torna al pla discursiu en una de les dues taules sorgeix de nou l'hàbit de caure en un pensament sectorial, mentre que en l'altre es donen espais més compartits. Aprofitem aquests espais per seguir incorporant les necessitats, experiències i memòries d'altres persones de cara al futur disseny de Fabra i Coats.

Les converses han tractat primordialment el recinte com espai de memòria però també s'han recollit apreciacions entorn a les normes de convivència que s'haurien d'acordar entre els diferents equipaments i usos i sobre la necessitat de tenir un espai tranquil i verd. S'han recollit 17 propostes i 12 comentaris relacionats amb la percepció del recinte que tenen els participants.

Per tenir informació més detallada veure la presentació del taller obert amb LoRelacional, l'acta annexa del mateix taller *Fabra i Coats, memòries futures* i informe de LoRelacional (5.2.5, 5.3.4 i 5.4.4).

Procés Fabra i Coats, un espai viu

Acció “Paisatges”, 21 de novembre 2018, 16:30h.

Entitats, col·lectius i persones implicades: 4 reunions

Centre educació infantil i primària Can Fabra, Associació de Famílies d'Alumnes Can Fabra, Comissió d'exteriors de l'escola Can Fabra, Llar d'infants La Filadora, Associació de Famílies d'Alumnes La Filadora, Mercat de Sant Andreu del Palomar

Objectius específics:

- Fer visibles mirades i necessitats sovint ocultes i fràgils com les dels infants
- Activar la consciència a través del cos i copsar informació sobre les característiques del recinte a partir de la resposta corporal de les persones participants.
- Recollir l'experiència de l'espai dels/les assistents: persones de la comunitat educativa del recinte i veïns i veïnes d'altres barris del districte i de la ciutat que fan un ús quotidià i /o puntual de la Fabra i Coats.
- Recollir propostes de les persones assistents

Objectius comunitaris:

- Contribuir a l'enfortiment dels vincles comunitaris entre centres educatius i altres actors presents al recinte
- Enfortir la mirada i participació de la infància i les famílies en el procés a partir d'accions i dinàmiques diverses

Descripció:

Instal·lació de tres paisatges a experimentar lliurement i situats en llocs estratègics del recinte. Un paisatge és una instal·lació feta amb materials senzills que transforma temporalment un espai afavorint-ne un ús diferent. L'equip de LEMUR i de L'ordit es dedica a l'observació de la resposta corporal i verbal que l'exploració dels paisatges produeix ja que és una font d'informació sobre els espais i de quina manera aquests possibiliten o limiten les accions de les persones i fins i tot influeixen en el seu benestar. A partir de l'observació i el registre fotogràfic i sonor de la jornada, es realitza un mapatge sensible dels usos dels espais del recinte.

Assistents

L'activitat ha estat oberta al llarg de tota la tarda i hi ha hagut un flux constant de gent de diverses edats, principalment infants en edat escolar i les seves famílies. Calculem que hi ha hagut una mitjana de 65 persones activament implicades en el desenvolupament de l'acció.

Conclusions preliminars i notes:

S'ha realitzat un mapa de diagnòstic dels espais més proclius a l'ús dels infants i adolescents i s'han realitzat 3 mapes sensibles dels usos de l'espai. Així mateix hi ha un registre de les impressions, percepcions i necessitats de les criatures i les seves famílies.

Zona Harmonia: Els infants utilitzen l'aparca bicis, tanques metàl·liques i graons per enfilarse, saltar i fer equilibris. La presència de canvis de textures i nivells del paviment els atreu clarament. Tant petits com grans coincideixen, però, en què els agradaria tenir un lloc de lectura relaxada a l'exterior i que de moment al recinte no n'hi ha.

Zona blocs de formigó: Els blocs prefabricats generen tota una sèrie d'alternatives de joc interessants. Hi troben llocs on amagar-se quan no volen ser vistos, llocs de quietud i llocs des d'on veure-ho tot. Quan la llum comença a marxar, l'espai es queda quasi a les fosques i es transforma. Les activitats de projecció deixen pas a d'altres més permeables com xerrar. Les peces de formigó es converteixen en un banc perfecte per seure en companyia.

Zona camí Filadora: Certes característiques de l'espai estimulen en si el joc sensorial i motriu. És el cas d'un basal situat al mig del pas, entre tot d'asfalt, que funciona com a pol d'atracció per als infants, sobretot els més petits, que tenen ganes de saltar i experimentar amb l'aigua. Observem també com la diversitat d'elements arquitectònics genera espais curiosos o de joc, com per exemple la finestra de l'Escola Bressol La Filadora. Aquí es produeixen interaccions molt riques entre exterior i interior, apropant-se i dialogant sigui amb la vista o amb paraules o saludant a gent que es troba a l'interior i entenent que ell/a està a l'altra banda.

Durant el muntatge dels paisatges previstos se'ns informa del tancament per obres d'una de les entrades al recinte. És un element rellevant i representatiu de l'impacte que té el procés constant d'obres d'adequació dels equipaments en la vida comunitària del recinte.

Es pot consultar informació més detallada a l'informe de Lemur annex (5.4.2)

Procés Fabra i Coats, un espai viu
Acció “Visions”, 1 de desembre 2018, 10:30h

Entitats, col·lectius i persones implicades: 4 reunions i 1 entrevista

Centre educació infantil i primària Can Fabra, Associació de Famílies d'Alumnes Can Fabra, Comissió d'exterior de l'escola Can Fabra, Escola Bressol La Filadora, Associació de Famílies d'Alumnes La Filadora, Mercat de Sant Andreu del Palomar

Objectius específics:

- Fer visibles mirades i necessitats sovint ocultes i fràgils com les dels infants
- Convidar els habitants de Fabra i Coats a transformar en primera persona un espai d'ús quotidià
- Activar la consciència a través del cos i copsar informació sobre les característiques del recinte a partir de la resposta corporal dels participants
- Obrir l'imaginari col·lectiu sobre les possibilitats de l'arquitectura i l'urbanisme en l'espai públic

Objectius comunitaris:

- Aprofitar la festa major per articular una activitat del procés participatiu
- Oferir una oportunitat de gaudi i benestar a l'espai públic compartit

Descripció:

A partir de la instal·lació d'un petit circuit sensorial davant de la Fàbrica de Creació, s'encarrega als participants que dissenyin un espai per descansar o amargar-se o mirar l'horitzó o fer equilibris o xerrar o estar en silenci. Se'ls convida a pensar quin és el lloc més adequat per realitzar-lo i a triar els materials que necessita entre els que hem posat a disposició. Un cop acabada la construcció demanem que ens mostrin com funciona mitjançant una teatralització dels usos.

Assistents

L'activitat ha estat oberta al llarg de tota el matí en el marc de la Festa Major de Sant Andreu i hi ha hagut un flux constant de gent de diverses edats, principalment infants en edat escolar i les seves famílies. Calculem que hi ha hagut una mitjana de 83 persones activament implicades en el desenvolupament de l'acció.

Conclusions preliminars i notes:

Els llocs per descansar solen ser amb l'esquena protegida, contra un mur o en un raconet, al sol, arran del terra. A la majoria s'hi entra gatejant. Per fer un lloc per descansar, els infants trien els finestrals o l'espai de porxo d'entrada a la Fàbrica, en un racó. Sempre amb l'esquena protegida.

En general l'espai d'amagar-se és comunitari. Els llocs per mirar l'horitzó són de dos tipus o bé arran de terra combinat amb un espai per descansar o bé al mig de l'espai amb forma de torre on es pot tenir una visió de 360°.

Els llocs per fer equilibris tenen estructures complexes amb textures diferents. La majoria són circuits lineals, alguns fan colzes, altres són espais centrals.

Els espais per xerrar són o bé d'estructures complexes, recollits i comunitaris o bé tenen forma de taula rodona amb seients al voltant. Per fer silenci, els infants trien l'espai darrere

la xemeneia o el porxo de la fàbrica. Són espais clarament delimitats, protegits, per estar còmodes descansant. De manera espontània, una família proposa un lloc arran del terra concebut per nadons que gategen.

L'activitat es va dur a terme durant el primer dia de la Festa Major de Sant Andreu i l'afluència de veïnes del barri ens va permetre involucrar a persones que no estan estrictament vinculades a les comunitats educatives del recinte o als col·lectius que hi tenen seu. Va ser una activitat molt nombrosa amb molta participació i implicació de diverses famílies i persones usuàries de FiC.

Per conèixer més detalls de l'observació i l'activitat consultar l'informe de Lemur (5.4.2)

Procés Fabra i Coats, un espai viu

Acció “Quaderns d’exploradors”, 15 i 16 de novembre 2018, 12:30h

Entitats, col·lectius i persones implicades 2 reunions prèvies i materials per treballar 2 sessions a l’aula.

Equip docent Institut Martí Pous, AFA Institut Martí Pous, Centre de Recursos Pedagògics de Sant Andreu (co-disseny del procés)

Objectius específics:

- Fer visibles mirades i necessitats sovint ocultes i fràgils com les dels joves
- Documentar en primera persona les característiques i necessitats d’un espai d’ús quotidià
- Recollir propostes de les persones assistents.
- Experimentar el potencial d’altres mètodes d’enunciació i expressió més enllà de la paraula

Objectius comunitaris:

- Enfortir la mirada i participació dels i les joves en el procés participatiu a partir d’accions i dinàmiques diverses

Descripció:

El procés de treball amb els i les alumnes de 1r i 2n d’ESO de l’IES Martí Pous s’ha dut a terme al llarg de dues setmanes. Durant la primera setmana, en col·laboració amb la direcció de l’institut, a l’aula s’han treballat els valors i el funcionament del procés participatiu.

A partir del treball introductori fet a l’aula, en dos dies diferents, l’alumnat de 1r i 2n d’ESO ha dut a terme un treball d’observació i documentació de l’espai públic del recinte FiC de la mà de la dibuixant Carmela Márquez. Treballant per grups petits han elaborat un quadern de camp on han documentat les seves percepcions sobre l’espai en termes de límits, llum, temperatura, objectes i detalls.

En base a aquesta observació de l’espai, en un segon moment el grup es reuneix i posa en comú les seves notes de futur, que corresponen als anhels i necessitats detectats per cadascun dels grups.

Assistents

Aquest procés ha estat pensat per treballar amb els i les alumnes de 1r i 2n d’ESO de l’IES Martí Pous. A la sessió del 15 de novembre hi han assistit 65 persones, entre les quals 29 són dones i 36 són homes. 59 joves de menys de 25 anys i 6 adults d’entre 25 i 50 anys. A la sessió del 16 de novembre hi han assistit 63 persones, entre les quals 26 són dones i 37 són homes. 57 joves de menys de 25 anys i 6 adults d’entre 25 i 50 anys.

Conclusions preliminars i notes:

Activar la mirada observadora dels joves ha facilitat un diagnòstic interessant de les mancances de l’espai públic en termes de paperes, fonts, pavimentació, ombratge, etc.

Treballar l'expressió des del dibuix i l'exploració també obre les possibilitats a l'hora de definir les necessitats.

Hi ha un gran acord entre els i les alumnes que cal que el recinte compti amb espais d'esbarjo oberts i adaptats a les maneres de fer dels adolescents. Es parla de zones "gamer", de wifi oberta i de zones d'aixopluc i ombra.

Un cop enllestit el procés de treball amb la dibuixant Carmela Márquez, com a part del treball a l'aula, els dos grups han entrat a l'espai Decidim i hi han pujat les seves propostes i apreciacions.

Per consultar més informació consultar el fanzine *Quaderns d'exploradors* (5.5.2) i visitar l'espai [Decidim.barcelona](https://www.decidim.barcelona) : <https://www.decidim.barcelona/processes/urbanitzacioFiC>

Procés “Fabra i Coats, festa i vida quotidiana”

Passejada nocturna, 19 de novembre, a l'Ateneu Harmonia, les 18.30h

Entitats, col·lectius i persones implicades:

Oficina tècnica Ateneu L'Harmonia, Comissió Antiestigma Ateneu Harmonia, Grup d'Autodefensa Feminista ASSATA, Xarxa de Tècniques de l'Espectacle, Equal Saree (co-disseny del procés)

Objectius específics:

- Presentar el procés participatiu “Fabra i Coats un espai Obert al barri”.
- Promoure la participació en funció del gènere i la diversitat de formes d'habitar l'espai.
- Recollir l'experiència de l'espai de les assistents: veïnes d'altres barris del districte i de la ciutat que fan un ús quotidià de la Fabra i Coats en relació al seu procés de treball comunitari i d'autoaprenentatge.
- Recollir propostes de les assistents.

Objectius comunitaris:

- Generar temps d'intercanvi per a construir propostes conjuntes entre les diferents persones i entitats que empen el recinte.

Descripció:

Introducció a l'Ateneu Harmonia. Conversa sobre els usos de l'espai. Passejada de diagnòstic des de l'Harmonia anant a visitar les tres entrades. El carreró entre l'Espai Bota i EL CNL de Sant Andreu, el mur pintat amb grafitis i la part del darrera de la Fàbrica de Creació. Es fan aturades als punts on hi ha senyals o cartells.

Assistents:

Ha participat una persona d'Equal Saree, un grup de membres del col·lectiu d'autodefensa feminista ASSATA, un grup de treballadores de la Xarxa de Tècniques de l'Espectacle. Hi han assistit persones amb la següent distribució per gènere: 15 dones, de les quals 12 tenen entre 25 i 50 anys i 3 són majors de 50 anys.

Conclusions preliminars i notes:

S'han fet comentaris que vinculen la percepció de la seguretat a la vida comunitària, a la capacitat d'orientar-nos i conèixer l'espai a pensar-la en relació a unes normes de convivència. Durant la passejada s'han descobert usos quotidians de l'espai quan ja és fosc: racons d'intimitat per al joc i la conversa per adolescents, racons d'estudi compartit, la presència que pren la vida de dins dels edificis. També s'ha percebut amb claredat la incomoditat que es viu quotidianament a l'espai pels canvis sobtats d'horaris d'obertura i tancament dels accessos. S'han comentat diferents necessitats i percepcions lligades a l'espai quan no hi ha llum natural, en el cas de participar en l'organització de festes populars i/o de treballar en esdeveniments culturals diversos.

S'han fet prop de 6 propostes i 15 comentaris entorn a aquests temes.

Per tenir més informació consultar la presentació del taller obert d'Equal Saree, l'informe d'Agnès Anton, Cristina Eujen, Berta Pérez i el fanzine de documentació del procés festa i vida quotidiana (5.2.4, 5.4.3, 5.5.1).

Procés “Fabra i Coats, festa i vida quotidiana”

Acció: Joc de rol amb experimentació de llum i so, 10 de desembre, davant de la Fàbrica de Creació, a les 18:30h i a les 21h

Entitats, col·lectius i persones implicades: 2 entrevistes i 6 reunions prèvies

Oficina tècnica Ateneu L'Harmonia, Comissió Antiestigma Ateneu L'Harmonia, Grup d'Autodefensa Feminista ASSATA, Xarxa de Tècniques de l'Espectacle, Coordinació de recinte, Referent de producció FiC (co-disseny del procés).

Objectius específics:

- Promoure la participació en funció del gènere i la diversitat de formes d'habitar l'espai.
- Recollir l'experiència de l'espai de les assistents: veïns i veïnes d'altres barris del districte i de la ciutat que fan un ús quotidià de la Fabra i Coats en relació al seu procés de treball comunitari i d'autoaprenentatge.
- Recollir propostes de/les assistents.

Objectius comunitaris:

- Generar temps d'intercanvi per a construir propostes conjuntes entre les diferents persones i entitats que empen el recinte.

Descripció:

La sessió sorgeix com a exercici d'experimentació i performance dels continguts del diagnòstic elaborat durant la passejada nocturna del 19 de novembre 2018. A partir dels elements identificats com a condicionants de l'experiència de l'espai públic per part de dones, lesbianes, persones transgènere i altres cossos no normatius, es preparen dues instal·lacions de llum i so a l'espai públic del recinte. L'objectiu és modular de quina manera elements com la llum, el so, els accessos o les senyalitzacions condicionen la percepció de l'espai públic.

Treball realitzat a partir de dues instal·lacions de llum i so. Una naturalista encara que amb certes alteracions sonores i de les fonts de llum de l'espai urbà al carrer que dona a la sortida del recinte de l'Escola Bressol i una altra més atmosfèrica (llum blava, fum, auriculars amb so..) al carreró que separa l'Espai Bota de l'edifici del Centre de Recursos Pedagògics i el CNL Sant Andreu.

El primer passi s'ha fet en 4 grups de persones procurant que hi hagués persones d'ambdós gèneres a cada grup. Els grups han passat per torns a tots dos espais un darrere l'altre. Posteriorment s'han fet comentaris i valoracions grup per grup i de forma conjunta. Durant el segon passi s'han fet dos grups de dones que han fet el recorregut a cadascun dels espais de les instal·lacions i posteriorment s'han posat en comú les apreciacions i propostes envers l'espai suggerides a partir de l'experiència.

Assistents.

Primer torn. Activitat d'assistència oberta. Han assistit 12 persones entre les quals 8 són dones i 4 són homes. 10 persones d'entre 25 i 50 anys i 2 persones majors de 50 anys

Segon torn. Assistència oberta per a dones, lesbianes i transexuals. Han assistit 14 persones totes dones, de les quals 12 tenen entre 25 i 50 anys i 2 són majors de 50 anys.

Conclusions preliminars i notes:

S'han fet unes 6 propostes i 15 comentaris sobre aquests temes: percepció de la seguretat vinculada a la llum i el so quan és de nit, un comentari sobre la importància de tenir propostes per intervenir a l'espai durant el temps en que encara hi hagi obres de remodelació a l'espai, sobre el recinte en relació a sentir-te protegit i/o acollit, i finalment un comentari sobre la senyalètica i l'orientació i els accessos.

Al primer passi han assistit persones vinculades als festivals de música que s'organitzen al recinte, a les tasques tècniques i de seguretat. Destaquen les percepcions de l'espai diferenciades en funció del gènere.

S'ha contactat a l'Espai Francesca Bonnemaison i la cooperativa La Tremenda per fer suport puntual a la comunicació.

Per tenir més informació consultar la presentació del taller obert d'Equal Saree, l'informe d'Agnès Anton, Cristina Eujen, Berta Pérez i el fanzine de documentació del procés festa i vida quotidiana (5.2.4, 5.4.3, 5.4.5).

Procés festa i vida quotidiana

Grup focal amb operadors d'esdeveniments culturals del recinte, 15 de gener a l'Ateneu Harmonia, a les 14h

Entitats, col·lectius i persones implicats:

Direcció de cultura de proximitat de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), Xarxa de Fàbriques de Creació, coordinació del BAM-Cultura Viva, ZA!

Objectius específics

- Conèixer les tensions i necessitats que s'experimenten en l'ús festiu i artístic del recinte.
- Conèixer les dificultats alhora de compatibilitzar i ordenar els diferents usos de l'espai

Descripció

S'ha dut a terme una trobada monogràfica amb un grup de persones involucrades amb els esdeveniments culturals de gran format que es celebren al recinte de Fabra i Coats. La composició del grup respon a la voluntat de comptar tant amb la visió d'artistes residents a la Fàbrica de Creació que han actuat a alguns dels esdeveniments de la FiC (ZA!), com amb coordinadors de festivals amb una mirada global del procés de programació i disseny dels espais (BAM-Cultura Viva) i finalment amb representants de l'ICUB que aporten la mirada institucional a escala de ciutat.

Conclusions preliminars i notes:

Al llarg de la trobada es confirmen bona part de les dificultats ja identificades pel que fa als usos festius del recinte FiC. Apareix la qüestió de l'accés al recinte, no només en termes de circulació rodada, sinó també en relació amb l'assistència de públic als esdeveniments. Els accessos del recinte desincentiven la vinculació de la ciutadana amb els esdeveniments oberts al públic (tot i que faciliten el control de públics dels esdeveniments tancats). Es constata una certa lectura intuitiva de l'espai que identifica algunes zones del recinte com "escenaris naturals" i apareix la pregunta sobre com compatibilitzar aquests grans espais que poden acollir concerts, per exemple, amb les altres maneres de viure el recinte. S'apunten necessitats relacionades amb la il·luminació, que pugui adaptar-se als usos quotidians i a les transformacions que es donaran a l'espai públic quan aculli esdeveniments lúdics i festius. La qüestió de la insonorització també és clau. Les experiències amb esdeveniments oberts a públic familiar, indiquen la necessitat d'ombres i mobiliari públic comfortable, de paperes, lavabos i fonts. Es suggereixen solucions de senyalètica efímera que evolucionin en funció de les característiques de les activitats que es celebren en cada moment.

Per últim es considera pertinent l'elaboració d'un protocol de convivència que es pugui compartir amb els operadors que organitzin esdeveniments al recinte FiC.

Procés “Fabra i Coats espai de memòria i diversitat”

Acció: Passejades amb els/les alumnes del Centre de Normalització Lingüística de de Sant Andreu (CNL Sant Andreu), 3 desembre 2018, a les 9h i 19 de desembre 2018 a les 16:30h

Entitats, col·lectius i persones implicades: 2 reunions

CNL Sant Andreu (co-disseny del procés)

Objectius específics:

- Presentar el procés participatiu “Fabra i Coats un espai Obert al barri”.
- Promoure la participació diversitat en funció de l’origen i les formes d’habitar l’espai.
- Recollir l’experiència de l’espai dels/les assistents: veïns i veïnes d’altres barris del districte i de la ciutat que fan un ús quotidià de la Fabra i Coats en relació al seu procés d’aprenentatge de la llengua.
- Recollir propostes de les persones assistents.

Objectius comunitaris:

- Conèixer les necessitats, vivències i propostes de les persones amb usos menys regulars del recinte.
- Donar a conèixer el ecosistema del recinte de FiC a usuaris que fan usos puntuals i poc regulars

Descripció:

Explicació del procés participatiu a l’aula. Posada en comú sobre què coneixem de l’espai i què no, quin és el nostre recorregut quotidià. Itinerari: fins a la porta davant de l’Escola Bressol Filadora, passant per la plaça de la Fàbrica de Creació, l’espai on està ubicada la terrassa de l’Harmonia i tornant per l’entrada principal i el carrer d’entitats. Proposta de treball: compartir informació sobre el recinte i els seus equipaments i alhora fer valoracions sobre la percepció sensorial del mateix. Les persones participants adapten l’ús del català a una conversa com eina d’aprenentatge.

Assistents

Passejada grup (I) classe del CNL de Sant Andreu. Hi han assistit 13 persones amb la següent distribució per gènere: 9 dones i 4 homes, dels quals 9 persones tenen entre 25 i 50 anys i 4 són majors de 50 anys

Passejada grup (II) classe del CNL de Sant Andreu. Hi han assistit 6 persones amb la següent distribució per gènere: 4 dones i 2 homes, de les quals 2 persones tenen entre 25 i 50 anys i 4 són majors de 50 anys,

Conclusions preliminars i notes:

Activitat amb dos col·lectius específics. La major part dels assistents no tenen coneixement sobre el conjunt de Fabra i Coats. Fan itineraris curts des de la porta més propera al centre

o l'entrada principal i no coneixen la resta d'equipaments. Tenen una visió molt allunyada del recinte i dels espais i equipaments.

S'han recollit 11 mapes dels recorreguts quotidians i la forma d'entendre l'espai (quines zones es perceben més tranquiles, quins espais permeten una comprensió holística i transitar-los permet orientar-se, quines zones són més fosques o recòndites...). També s'han realitzat 4 comentaris i 1 proposta d'intervenció en la primera passejada i 6 mapes dels recorreguts quotidians i la forma d'entendre l'espai i 2 comentaris en la segona. En quant a la percepció dels espais, sovint s'ha indicat el carreró entre l'Espai Bota i el CNL de Sant Andreu com espais on refugiar-se, la sortida de l'EBM La Filadora com un espai fosc, s'han assenyalat els terrats com un espai que s'hi si podés accedir permetria copsar el recinte com a conjunt, la connexió entre el carrer de Can Fontanet i la Colla Castellera i la Fàbrica de Creació com un lloc des d'on es pot veure l'horitzó i connectar visualment amb el barri.

Per tenir informació més detallada consultar l'informe de Lo Relacional i els mapes digitalitzats dels recorreguts amb els alumnes del CNL Sant Andreu (5.4.4, 5.5.3)

Procés Fabra i Coats espai de memòria i diversitat

Acció “Històries i moviments”: 17 de desembre a la Fàbrica de Creació de Fabra i Coats, 17:30h a 19:30h

Entitats i persones implicades en el desenvolupament de l'activitat: 2 entrevistes, 2 reunions prèvies

CNL Sant Andreu, Associació Centre Pont del Dragó, Associació Amics de la Fabra i Coats i Lo Relacional (co-disseny i convocatòria)

Objectius específics:

- Experimentar el cos i el moviment com a formes d'aprenentatge, relació i de producció de coneixement individual i col·lectiva.
- Promoure una participació diversa en funció de l'origen i les formes d'habitar l'espai.
- Repensar la representativitat de les entitats i dels relats que conformen el recinte.
- Recollir l'experiència de l'espai de les persones assistents: veïns i veïnes d'altres barris del districte i de la ciutat que fan un ús quotidià de la Fabra i Coats.
- Recollir propostes de les persones assistents.

Objectius comunitaris:

- Conèixer les necessitats, vivències i propostes dels altres tipus de persones usuàries amb usos menys regulars del recinte.
- Donar a conèixer el ecosistema del recinte de FIC a usuaris que fan usos puntuals i poc regulars.

Descripció:

Introducció sobre les relacions que s'estableixen a través de la comunicació gestual, corporal i de moviment. Primera part: Explicació sobre la dinàmica de l'activitat i escalfament corporal de coneixença. Llançament de propostes per a visibilitzar formes d'estar en comunitat a FiC, posar-les en escena i fotografiar-les. Tancament compartint apreciacions. Segona part: Conversa oberta sobre la percepció del recinte i les connexions amb d'altres espais que aquesta suscita. Es proposa abordar les idees: espai plaça, espai inclusiu, espai de memòria i comunitat sorgides a les sessions anteriors. Es tanca fent una visita breu per dins la Fàbrica de Creació.

Assistents

Activitat d'assistència oberta. Hi han assistit 22 persones entre les quals 14 dones i 8 homes. 20 persones d'entre 25 i 50 anys i 2 persones majors de 50 anys.

Han assistit alumnes d'un grup classe del CNL, una persona d'un altre grup que havia fet la visita a la Fabra i Coats amb l'Associació dels Amics de la Fabra i Coats dues persones veïnes del districte de Sant Andreu. Un representant de la Associació dels Amics de la Fabra i Coats i la tècnica d'accessibilitat han assistit a part de la sessió.

Conclusions preliminars i notes:

La majoria no coneixia la Fàbrica de Creació, en un primer moment, aquest fet va suposar una petita dificultat per pensar quines activitats els hi agradaria fer en aquest espai. Després d'explicar que es tracta d'un espai comunitari i cultural, han connectat amb experiències en aquesta tipologia d'espais, tant a Barcelona com als seus llocs d'origen.

Explorar l'espai, les relacions i els usos des del cos i el moviment i no tant des de la paraula, ha facilitat que apareguessin aspectes relacionats amb la qualitat i el benestar que ha de generar un espai com FiC, així com d'usos no tan tipificats o identificats prèviament en l'espai. Saber que es feien tantes coses a Fabra i Coats va despertar l'interès, dels assistents van demanar tenir més informació i conèixer el conjunt del recinte, també com a edifici Fabra i Coats a nivell arquitectònic i com a patrimoni històric de la ciutat. Aprofitant que hi havia a la sessió un representant de l'Associació Amics de Can Fabra, es comenta que es podria fer la visita guiada més endavant.

S'han donat apreciacions que permeten entendre l'espai plaça: com un espai de possibilitat a nivell laboral i professional. S'ha visibilitzat l'aproximació de l'espai lligada a la llibertat ideològica, religiosa i de culte i la intenció de poder-ho connectar als usos comunitaris del mateix. També diferents apreciacions que pensen l'espai com un espai alegre, connectat al barri (físicament i simbòlica), on es visibilitzi totes les accions que s'hi fan i hi hagi activitats obertes a tots els públics (sobretot pels qui seria més improbable que anessin a FiC per interès propi, com les persones grans o aturades).

S'han recollit diversos comentaris entorn a la percepció del recinte de les persones assistents. També s'ha esbossat la idea de les memòries futures (potencial com a espai comunitari, cultural, d'oci, lleure i benestar) que mantingui el patrimoni i la memòria històrica del que va ser, però s'actualitzi al que volem que sigui en el present i sobretot en el futur.

S'han fet diferents propostes vinculades a l'ús comunitari de l'espai: un espai on fer activitats de cos i moviment (esportives, de ball), un espai on compartir activitats de cura i esbarjo com cuinar, cosir, intercanviar sabers, que tingui continuïtat amb la plaça de fora i la biblioteca i una bona senyalètica més plural, atractiva, cohesionada i clara.

S'ha fet esment a la necessitat de verd. S'ha fet prop d'una vintena de comentaris i propostes. S'ha contactat a l'Escola d'adults de Sant Andreu per informar al seu equip docent de l'activitat.

Per tenir informació més detallada l'informe de Lo Relacional (5.4.4)

3.3. Abast de la participació

El procés participatiu ha mobilitzat gran pluralitat d'entitats, perspectives i formes de participació i implicació. Hi ha hagut més de cinc-centes persones participants i al voltant de 35 entitats implicades en els diferents processos i activitats que l'han conformat.

El balanç de participació és aproximat, donat que dues de les activitats s'han celebrat a l'aire lliure amb participació oberta i per tant hem realitzat estimacions. Tot i així podem dir que hi ha hagut unes 504 persones que han participat en les accions i trobades, de les quals aproximadament 200 eren persones de menys de 25 anys, 204 d'entre 26 i 50 anys i un centenar eren persones de més de 50 anys. Així mateix podem dir que més del 50% de les persones involucrades al procés participatiu són dones i que aproximadament un 45% són homes. A més hi ha hagut una quinzena de persones implicades en les entrevistes i trobades de grup.

Cal destacar la implicació de persones habitualment infrarepresentades, col·lectius o grups que normalment no formen part dels processos participatius. Per exemple, el treball específic que s'ha dut a terme amb nens, nenes i les seves famílies en el marc de processos col·lectius específics amb centres educatius (Escola Bressol La Filadora i l'Escola Can Fabra a partir del treball d'exploració plantejat per Lemur amb més de 140 persones implicades). Des d'aquesta mateixa perspectiva, s'ha treballat amb persones i comunitats que solen tenir poca presència en espais deliberatius com ara els grups d'estudiants del Centre de Normalització Lingüística de Sant Andreu (34 persones implicades) o els i les alumnes de l'IES Martí Pous, que ens ha permès també incloure les veus i experiències de les persones joves (128 participants). També s'ha fet palesa una mirada transversal de gènere, a partir del treball amb el col·lectiu feminista ASSATA, el grup de treballadores de la Xarxa de tècniques d'esdeveniments i espectacles, i l'aportació del col·lectiu Equal Saare en el segon taller obert.

És igualment destacable la regularitat d'algunes entitats i persones, que han estat presents amb continuïtat en molts dels espais de participació i que han facilitat el seguiment i les connexions comunitàries, a banda d'enriquir el procés amb la seva mirada. També és important destacar la transferència d'eines i espais de participació, com en el cas de la traducció de les experiències del procés de tallers amb l'IES Martí Pous a l'espai Decidim.

En definitiva, el rang i pluralitat de persones i de mirades, propostes i capes treballades ens permet pensar que l'abast de la participació en aquest procés s'ha adaptat i articulat en l'ecosistema de la Fabra i Coats. El procés ha contribuït a fer emergir consensos en relació a la urbanització, però també ha aportat espais i formes de treball dirigides a enfortir la comunitat d'entitats, persones i grups que habiten i transiten l'espai.

data	activitat	0-25	25-50	50-75	dones	homes	total	col·lectius
1.10.2018	dia del Comerç al Carrer	2	10	5	8	9	17	
9.10.2018	presentació procés participatiu		29	12	21	20	41	Associació de Veïns i Veïnes de Sant Andreu de Palomar, Amics de la Fabra i Coats, Centre d'Estudis Ignasi Iglesias, AFA La Filadora, AFA Martí i Pous, Club Gimnàstic Sant Andreu, Ateneu L'Harmonia, Orfeo Eco de Catalunya, Escola Can Fabra, Institut Martí Pous, Fàbrica de Creació. Barcelona en Comú - Sant Andreu, Grup Demòcrata Sant Andreu, ERC- Sant Andreu, PSC-Sant Andreu, Ciutadans-Sant Andreu, PP-Sant Andreu, CUP-Sant Andreu.
6.11. 2018	taller obert raons públiques		14	11	13	12	25	Associació Centre Pont del Dragó, Institut Martí i Pous, AMPA Martí i Pous, Xarxa de Tècniques de l'Espectacle, Escola Can Fabra - comissió espais exteriors, ICUB, Colla Jove de Barcelona, Associació d'extreballadors Hispano Suïza-ENASA Pegaso, Ateneu L'Harmonia, Amics de la Fabra i Coats, Col·lectiu Lèmur, AFA Escola Bressol La Filadora
15.11.2018	procés IES Martí Pous 1	59	6		29	36	65	
16.11.2018	procés IES Martí Pous 2	57	6		26	37	63	
19.11.2018	procés ASSATA 1		12	3	15	0	15	
21.11.2018	procés LEMUR 1	35	15	15			65	
28.11.2018	taller obert equal saree	1	13	10	14	10	24	Associació de Veïns i Veïnes de Sant Andreu de Palomar, EBM La Filadora, AFA La Filadora, Associació d'extreballadors de la PEGASO, Associació Centre Pont del Dragó, ASEM Catalunya, Institut Martí i Pous, AFA Martí i Pous, ICUB, Centre d'Art Contemporani, Stoczni Foundation, ASSATA, Ateneu L'Harmonia,
1.12.2018	procés LEMUR 2	43	20	20			83	
3.12.2018	passejada CNL 1		9	4	9	4	13	
10.12.2018	procés ASSATA 2		21	5	22	4	26	
17.12.2018	procés Lo Relacional		20	2	14	8	22	

18.12.2018	taller obert Lo Relacional	2	12	10	14	10	24	Associació Centre Pont del Dragó, AFA Martí i Pous, Associació d'extreballadors Hispano Suïza-ENASA Pegaso, Ateneu L'Harmonia, Amics de la Fabra i Coats, AFA Escola Bressol La Filadora, CNL Sant Andreu, ASSATA, ASEM Catalunya, Collectiu Lo Relacional.
18.12.2018	punt d'informació CNL		11	4	4	11	15	
19.12.2018	passejada CNL 2		2	4	4	2	6	
total		199	200	105	193	163	504	

4. CONCLUSIONS:

4.1. Apunts metodològics:

Des de L'Ordit hem encarat el repte de coordinar el procés participatiu "Fabra i Coats un espai obert a Sant Andreu" posant a disposició els nostres sabers i maneres de fer. Abans d'endinsar-nos en els continguts propis del disseny d'urbanització dels espais públics de recinte de Fabra i Coats, creiem important anotar algunes apreciacions de tall metodològic per tal de compartir els aprenentatges amb els processos participatius a venir.

El punt de partida de l'encàrrec ha estat un condicionant positiu pel que fa al plantejament del procés. El treball de L'Ordit i els diferents agents del Districte de Sant Andreu que treballen en la definició del Pla Director i la llicència única per l'espai Fabra i Coats ha dotat d'un sentit integral el treball que hem dut a terme. Treballar conjuntament en el propi disseny del procés ha permès equilibrar les expectatives posades en les solucions estrictament urbanístiques i obrir la discussió a la dimensió comunitària de l'espai públic, entès com un entorn on conviuen usos diversos que han de ser compartits i no competius ni excloents.

No obstant, si ens plantejem el procés participatiu com una oportunitat per fer comunitat mentre debatem les necessitats i projeccions d'un ecosistema tan ric i complex com el que habita el recinte de Fabra i Coats, el temps és un element crucial. Si bé el procés participatiu ofereix un marc d'intensitat i potencialitat inestimable, vistes les dinàmiques de treball endegades creiem que en endavant seria bo preveure cicles més llargs per processos d'aquest caire.

Hem enfocat el nostre treball de manera que en tot moment el procés funcionés com un dispositiu de participació prou fluid per adaptar-se i acollir les necessitats de la diversitat de col·lectius i individualitats que practiquen l'espai públic del recinte. Tot i que aquest plantejament ha suposat esforços per part de tots els actors implicats, creiem que ha donat lloc a una riquesa de participació que dota de força i sentit les propostes recollides a continuació.

Aquesta obertura dels processos de treball ha suposat un repte a nivell comunicatiu ja que a les estructures de comunicació amb les quals comptava el procés participatiu tenen procediments llargs. Adaptar els temps dels processos de treball més experimental als requeriments de la comunicació institucional ha estat un repte que queda pendent. Una part important de la comunicació del procés participatiu rau en la oportunitat d'anar teixint un relat comú sobre l'espai públic que treballem. En aquest sentit s'han general espais físics de comunicació, punts d'informació on oferir tota la documentació de les exploracions, debats i materials de treball propis del procés participatiu en forma de pòsters, postals, *fanzines*, fotografies, etc.

El disseny del procés participatiu ha tingut per objectiu arribar a la màxima diversitat de persones i és per aquest motiu que contemplava trobades presencials centrades en la presa de paraula, espais informatius i divulgatius informals, plataformes de participació online i processos experimentals on expressar-se des de la sensorialitat, la gestualitat, el dibuix o la

performativitat del propi espai públic. La varietat de veus implicades en aquesta procés participatiu ha dotat de solidesa les propostes que en resulten.

4.2. Una plaça:

Per les seves característiques úniques a la ciutat, al recinte de Fabra i Coats coexisteixen mirades amb escala d'equipament públic, escala de districte i escala de ciutat. El recinte és avui un **espai de caràcter cultural, educatiu i cívic**. Cadascuna d'aquestes mirades ha explicitat unes necessitats i uns anhels que partien d'una experiència de l'espai molt determinada (famílies de l'escola bressol, alumnes d'institut, tècniques d'espectacle, antics treballadors de la fàbrica, operadors culturals, etc.).

Les necessitats que es vivien de manera privativa i en ocasions excloent s'han desplegat en forma de demandes compartides respecte al caràcter que ha de tenir l'espai públic. Així doncs, la primera idea sorgida del procés participatiu és la definició del propi espai: és una plaça. I en tant que plaça hi conviuen el temps de la vida quotidiana i els de la festa.

Usos compartits

Hem treballat en tot moment des de la hipòtesi central que la urbanització dels espais públics del recinte Fabra i Coats ha de **respectar i propiciar els usos compartits**

Per tal de construir una experiència compartida de l'espai públic del recinte Fabra i Coats,

- és imprescindible preveure un disseny que contempli un **mobiliari urbà flexible i versàtil**, que pugui ser re-interpretat pels veïns en funció de les seves necessitats, que es pugui desplaçar i sigui desmuntable i doni flexibilitat a l'ús de l'espai públic.
- Aquesta idea entronca amb la necessitat d'habilitar **magatzems pel mobiliari i altres magatzems compartits**.

Vida quotidiana

Per tal que les grans extensions de terreny que conté el recinte de Fabra i Coats esdevinguin la plaça que volem,

- cal habilitar **zones d'ombra i d'aixopluc** que siguin també espais de trobada i de relació veïnal.
- mantenir la **diversitat dels tipus de sòl** que hi ha al recinte. Ja que si s'assegura que siguin segurs, nets i acollidors, ofereixen una gran diversitat d'usos lúdics i creatius.

D'altra banda, el recinte compta amb **espais recollits i racons amb identitat pròpia** dels quals diferents col·lectius s'apropien al llarg del dia. Cal respectar aquests racons i fer-los acollidors respectant-ne el caràcter íntim i porós.

Vitalitat i festa

Així mateix, el recinte es caracteritza per l'existència de **grans espais oberts** que esdevenen de manera pràcticament inconscient escenaris naturals, de caràcter festiu i cultural. És important aprofitar el dinamisme i la vitalitat que ofereixen aquests espais de manera confortable i respectuosa:

- S'haurà de preveure un disseny de l'espai públic que multipliqui el potencial d'**insonorització** que ofereix la pròpia arquitectura del recinte i solucions no invasives que apaivaguin l'impacte sonor de la vida a l'espai públic.
- I per tal de seguir acollint activitats festives de diverses mides, és necessari que hi hagi **punts de llum exteriors segurs** i potents, ben distribuïts, on poder connectar els equipaments necessaris.

Tenint en compte les propostes sorgides del procés participatiu, i a fi de fer compatibles tots els usos, es recomana que el disseny de reurbanització prevegi la diversitat d'usos que es donen al recinte. En aquest sentit, es podria treballar a partir de:

- un **espai més adequat per grans activitats festives** (entre L'Harmonia i l'Escola Can Fabra)
- i un **altre espai de caràcter més tranquil** (entre la Fàbrica de Creació, l'EMB La Filadora i els nous habitatges)

4.3. Un espai de joc:

El recinte de Fabra i Coats acull diferents equipaments educatius: escola bressol, escola d'educació infantil, primària i institut als quals s'afegirà properament un centre de formació ocupacional per a joves amb diversitat funcional. Aquests equipaments aporten vitalitat a l'espai i conformen un ecosistema intergeneracional molt ric que cal preservar i potenciar. La presència d'infants, joves i persones grans al recinte ha donat lloc a zones d'ús preferencials.

Els petits i petites de la Filadora tenen un recorregut preferencial que va de l'escola bressol a la sortida nord del carrer Sant Adrià. Els infants de Can Fabra a l'hora de la sortida solen utilitzar l'espai davant l'entrada de l'escola i l'àrea entre la sala de calderes i la terrassa de l'ateneu Harmonia. Els i les adolescents prefereixen els racons, en especial el que s'ha generat entre els murs prefabricats amb grafitis i el costat Sud de la Fàbrica de Creació.

Infants

Una de les propostes que ha aparegut amb més força al llarg del procés participatiu és la de preveure el caràcter jugable del conjunt dels espais públics del recinte, consolidant un **itinerari jugable** adaptat a les necessitats tant de les criatures de l'escola bressol com dels nens i nenes en edat escolar i les seves famílies.

Partint d'aquesta proposta sorgida del procés participatiu, i respectant la visió de conjunt del recinte com a espai jugable, sembla pertinent que l'itinerari que uneix l'EBM La Filadora amb l'entrada nord del Carrer Sant Adrià prevegi una major intensitat d'usos infantils i familiars. Cal tenir en compte que es preveu la recuperació d'un dels solars d'aquest entorn que també podria esdevenir espai de joc en un futur.

Els **espais de joc i lleure** que resultin de la reurbanització han de tenir en compte la diversitat i sensibilitat sensorial, han d'afavorir el benestar de les persones que els transiten, han de ser flexibles i propiciar usos lliures i creatius, i han de donar lloc a pràctiques comunitàries compartides i a la cooperació entre persones diverses. Si bé **cal evitar la segmentació dels espais públics del recinte**, sembla que la futura supressió dels mòduls que ara ocupa l'IES Martí Pous i la construcció d'una nova entrada al recinte pel carrer Segre, obre la possibilitat de treballar una zona amb major intensitat d'usos lúdics.

Joves

El treball amb els i les joves alumnes de l'institut i les associacions de mares i pares dels diferents equipaments educatius ha permès identificar la necessitat d'un espai de trobada lúdic i versàtil a l'aire lliure que possibiliti altres maneres d'entendre el joc, incorporant les noves tecnologies i els dispositius mòbils. En aquest sentit, caldrà:

- assegurar l'**accés lliure a internet**.
- pensar l'espai públic del recinte de manera que sigui un **espai d'esbarjo obert** tenint en compte, a més, que serà l'espai d'esbarjo per a l'alumnat major de 16 anys.
- assegurar que les propostes d'espais de joc preveuen la diversitat funcional de manera integrada i connectada.

Persones grans

El gaudi de l'espai públic per part de les persones grans queda radicalment limitat per la manca de bancs i seients on poder trobar-se i descansar en els desplaçaments dins d'un recinte de grans dimensions.

Per tant, caldrà preveure solucions de **mobiliari urbà comfortable i versàtil** que reforci el caràcter públic i comunitari de l'espai.

4.4. Un espai saludable:

Repensar Fabra i Coats en termes d'espai públic ofereix la possibilitat d'articular una visió de ciutat en termes de salut comunitària i de sostenibilitat ambiental. Actualment el recinte té grans mancances en tots dos àmbits i existeix un consens fort respecte a la necessitat de pensar la reurbanització per respondre a aquestes necessitats.

Espai sostenible

Cal facilitar i equipar el recinte per tal que la cura de l'espai públic sigui compartida tant pel personal de manteniment com per la ciutadania:

- instal·lant **papereres de recollida selectiva** a la totalitat del recinte.
- i preveient **sistemes de de recollida selectiva de deixalles**, tenint en compte la diversitat d'equipaments que habiten el recinte i els esdeveniments que s'hi realitzen, i que el caràcter peatonal de la Fabra i Coats impedirà situar contenidors a l'interior del recinte.

Espai vivible

L'aigua és la gran absent del recinte, tant pel seu potencial de joc, com pel seu poder relaxant i socialitzant. En un espai vast i àrid com és en l'actualitat la Fabra i Coats, per convertir-lo en un espai vivible, caldrà preveure:

- **fonts** no només per calmar la set, sinó també per alimentar un ecosistema vegetal imprescindible.
- un **ecosistema vegetal ric i obert** que enforteixi els vincles comunitaris entre col·lectius habituals del recinte, en especial les criatures però no només. Calen arbres i flors i un hort comunitari que es pugui convertir en un espai d'aprenentatge i de relació intergeneracional que complementi les possibilitats d'esbarjo dels diferents equipaments educatius del recinte.
- **lavabos públics i canviadors per nadons**, tant en els usos quotidians de l'espai com en els moments de gran afluència de gent al recinte.

4.5 Un espai inclusiu i segur:

El recinte de Fabra i Coats està sotmès a cicles d'activitats molt irregulars i a un ús molt segregat dels espais, agreujat també per la presència de camions. La gran dimensió del recinte i la llunyania dels diferents equipaments dificulten un ús fluid dels espais.

S'ha detectat que hi ha una necessitat subjacent i primordial de reorientar la comprensió de la seguretat als espais públics cap a una **perspectiva feminista** que considera els espais segurs en tant que espais de vida i de comunitat. El recinte de Fabra i Coats representa una oportunitat única de posar en pràctica un urbanisme feminista que construeixi seguretat a partir de la inclusió de totes aquelles identitats i capacitats diverses que fan la ciutat.

Circulació, accessos i mobilitat

El recinte de la Fabra i Coats ha de ser un **espai de vianants, tancat a la circulació**. Per tant, no hi podrà haver cap vehicle estacionat i només es podrà fer càrrega i descàrrega en uns horaris determinats. Caldrà preveure zones de càrrega i descàrrega al costat de les portes del carrer Sant Adrià.

La necessària **ordenació dels recorreguts** en nom de la millora de l'accessibilitat, hauria de tenir en compte que l'extraordinària varietat de paviments no és només un inconvenient (dificulten els desplaçaments), sinó que multiplica les possibilitats d'exploració i interacció de les persones amb el seu espai quotidià.

Partint de la convicció compartida que l'espai públic de la Fabra i Coats ha de ser de caràcter eminentment peatonal i inclusiu, i **es preveu un horari de tancament nocturn** cal dissenyar:

- un **sistema d'informació accessible i comprensible dels horaris i els accessos** i el funcionament de l'espai, que haurà d'anar acompanyat d'una **nova nomenclatura dels espais i els accessos**.
- un **sistema d'informació modulable** en funció de les activitats i tenint en compte tots els accessos al recinte per evitar que el tancament nocturn del recinte entri en contradicció amb la necessitat de fer de Fabra i Coats un espai públic que sigui una zona de pas pel veïnat en els seus trajectes quotidians.
- un **sistema de camins amb indicacions adaptades** per persones amb diversitat visual, funcional i auditiva que faciliti el seu ús autònom de l'espai públic del recinte. Cal que aquests camins no tinguin interferències (bol-lards, papereres i altres possibles elements de mobiliari urbà) que interfereixin les amplades mínimes que estableixen les normatives municipals.

Il·luminació

Existeix una percepció generalitzada de la Fabra i Coats com un espai fosc i poc acollidor quan es fa de nit. Si a aquesta percepció, fonamentada o no, hi afegim l'extensió, l'heterogeneïtat i el caràcter patrimonial del conjunt del recinte i dels edificis que acull, la **il·luminació** esdevé un **factor clau** a prendre en consideració de cara al projecte de reurbanització.

Cal repensar un **sistema d'il·luminació** del recinte que eviti la dicotomia claror-foscor i que acompanyi i respecti la formació d'espais amplis i espais íntims:

- cal promoure una **il·luminació versàtil i modulable** per poder donar resposta a la diversitat d'activitats que acull el recinte. Quan es celebren esdeveniments, el recinte es converteix puntualment en lloc de treball nocturn i, per tant, el sistema d'encesa s'ha de poder adaptar a aquestes necessitats.
- és important que la **il·luminació respecti i faci comprensible el caràcter patrimonial** del recinte i reforci la visibilitat de la senyalètica de l'espai.

4.6. Un espai comunitari:

Fabra i Coats és un ecosistema ric i complex on conviuen molts equipaments i identitats diverses i on han anat sedimentant moltes memòries que fan d'aquest recinte un indret estratègic des d'on posar en pràctica un plantejament de l'espai públic pensat des de les memòries comunitàries i obertes al present.

Identitat i memòria

L'antiga Fàbrica Fabra i Coats és, sense cap mena de dubte, un **espai de memòria** des d'on fer comprensible i accessible un patrimoni que ha de ser de tots i totes i estar disponible per una millor comprensió del present.

Concebre els espais amb memòria com epicentres del present suposa estar disposades a mantenir la conversa sobre el passat permanent oberta a les memòries altres, subalternitzades i invisibilitzades per construir imaginaris múltiples compartits. Entenent que el valor simbòlic de l'espai no opera només en un àmbit de memòria històrica llarga, sinó també de memòria propera que incorpori les vivències dels qui l'habiten en cada moment.

Senyalètica i difusió d'activitats

Hem detectat poc coneixement i **manca d'informació del que succeeix dins del recinte** i una percepció molt generalitzada del recinte com un espai tancat i replegat sobre si mateix, fet que repercuteix en les maneres de circular i usar els espais públics.

Cap disseny d'urbanització de l'espai públic del recinte de Fabra i Coats s'adequarà a les necessitats i anhels de la ciutadania si no es treballa paral·lelament des d'una perspectiva comunitària que sostingui i doti de significats comuns les renovacions que es duguin a terme a l'espai. Per assolir aquest objectiu, caldria:

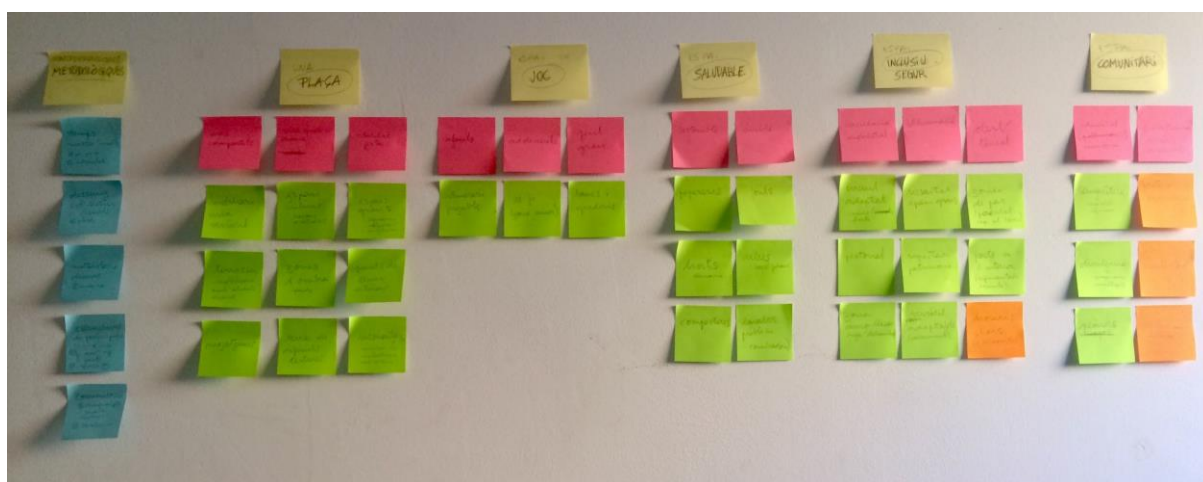
- dotar el recinte d'un **sistema de senyalètica permanent i inclusiva** (visual i sonora) que informi de la identitat de l'espai
- implementar una **senyalètica efímera d'activitats** que ajudi a orientar-se i navegar aquest espai públic tan particular.
- **promoure el coneixement de les activitats** que es fan al recinte al conjunt del barri, apostant per una major connexió entre el recinte i la plaça de Can Fabra i amb la Plaça Orfila serà un dels reptes de la futura Fabra i Coats.
- assegurar que en els **períodes de transició** entre obres, muntatges i desmuntatges que re-configuren l'espai públic per la multiplicitat d'usos que es donen al recinte, no hi hagi barreres arquitectòniques ni desinformació.

És necessari, per tant, incorporar els "mentrestants" en la proposta de reurbanització de l'espai per ser honestes amb la fluïdesa d'usos que reinventen constantment l'espai públic, i promoure **millores provisionals** en el futur immediat: il·luminació, bancs i papereres, etc.

Protocol de convivència

Finalment, cal destacar com a conclusió del procés participatiu la necessitat d'un **protocol de convivència** pel recinte de Fabra i Coats.

Aquesta proposta ressona en les anàlisis de la majoria dels actors i col·lectius implicats en aquest procés i donaria **resposta a bona de part de les tensions identificades**, com a capa complementària i imprescindible del treball de reurbanització.

5 ANNEXES

5.1 Elements de comunicació

- Cartell *Presentació del procés participatiu* (5.1.1)
- Fulletó informatiu (5.1.2)
- Cartell tallers oberts (5.1.3)
- Postal *Paisatges i Visions* (5.1.4)
- Cartell *Històries i moviments* (5.1.5)
- Disseny torreta no implementada (5.1.6)
- Imatge del punt d'informació a l'Harmonia (5.1.7)

5.2 Presentacions

- Procés participatiu Fabra i Coats: històric de projecte (5.2.1)
- Presentació del disseny del procés participatiu (5.2.2)
- Presentació del taller obert amb Raons Públiques (5.2.3)
- Presentació del taller obert amb Equal Saree (5.2.4)
- Presentació del taller obert amb Lo Relacional (5.2.5)

5.3 Actes de les trobades

- Acta *Presentació del procés participatiu Fabra i Coats un espai obert* (5.3.1)
- Acta taller obert *Fabra i Coats, un espai més vivible* (5.3.2)
- Acta taller obert *Fabra i Coats un espai inclusiu* (5.3.3)
- Acta taller obert *Fabra i Coats, memòries futures* (5.3.4)

5.4 Informes dels processos col·lectius

- Informe de diagnòsi i disseny del procés participatiu (5.4.1)
- Informe de Lemur (5.4.2)
- Informe d'Agnes Anton, Cristina Eujen, Berta Pérez (5.4.3)
- Informe de Lo Relacional (5.4.4)

5.5 Altres documents

- Fanzine de documentació procés festa i vida quotidiana (5.5.1)
- Fanzine *Quaderns d'exploradors* (5.5.2)
- Mapes dels recorreguts amb els alumnes del CNL Sant Andreu (5.5.3)